

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده روان‌شناسی
رشته روان‌شناسی اسلامی
پایان‌نامه کارشناسی ارشد

رابطه آخرت‌نگری با سلامت روان با میانجیگری مهارت‌های مقابله‌ای

استاد راهنما

حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا سالاری‌فر

استاد مشاور

حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا احمدی

دانش‌پژوه

مرتضی کاشانی نژاد ایبانه

آذرماه ۱۳۹۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بسمه تعالی

مدرسه علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

صورت جلسه دفاع پایان نامه

بسمه تعالی خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه)

جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد جناب آقای مرتضی کاشانی نژاد ایام رشت: روان شناسی اسلامی گرایش روان شناسی مثبت گرا

تحت عنوان: رابطه آخرت گداری با سلامت روان با مینایی گری مهارت های مقابله ای

با حضور استاد راهنما، استاد مشاور و هیأت داوران در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت در تاریخ ۱۳۹۷/۹/۳ برگزار گردید و پایان نامه

ایشان با کسب نمره به عدد: ۱۰۰ به حروف: صد درجه یک با درجه خوب پذیرفته شد.

نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
مدیر گروه: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدرضا احمدی	استاد	
استاد راهنما: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدرضا سالاری فر	دانشیار	
استاد مشاور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر محمدرضا احمدی	استاد	
استاد داور: حجت الاسلام والمسلمین جناب آقای دکتر نجیب الله نوری	استاد	
نماینده تحصیلات تکمیلی: جناب آقای مصطفی زارعی		

معاون آموزشی مؤسسه

فدای ارادت

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت

دانشکده روان‌شناسی
رشته روان‌شناسی اسلامی
پایان‌نامه کارشناسی ارشد

رابطه آخرت‌نگری با سلامت روان با میانجیگری مهارت‌های مقابله‌ای

استاد راهنما

حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا سالاری فر

استاد مشاور

حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا احمدی

دانش‌پژوه

مرتضی کاشانی نژاد

اذرمه ۱۳۹۸

حقوق مادی و معنوی پایان نامه

چاپ و انتشار پایان نامه های تحصیلی دانش پژوهان مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت بیانگر بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی مؤسسه است.

این جانب مرتضی کاشانی نژاد دانش پژوه رشته روان شناسی اسلامی مقطع کارشناسی ارشد، متعهد می گردم موارد ذیل را در خصوص حقوق مادی و معنوی پایان نامه ام با موضوع:

رابطه آخرت نگری با سلامت روان با میانجیگری مهارت های مقابله ای

رعایت نمایم و در صورت تخلف از موارد ذیل، کلیه تبعات حقوقی آن بر عهده این جانب خواهد بود:

۱. در صورت اقدام به چاپ پایان نامه، مراتب را قبلاً به صورت کتبی به معاونت پژوهش مؤسسه اطلاع دهم و در صورت تمایل مؤسسه با چاپ پایان نامه به صورت کتاب، اولویت با مؤسسه خواهد بود.
۲. در صورت موافقت معاونت پژوهش با چاپ پایان نامه به صورت کتاب توسط دانش پژوه، در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه) عبارت ذیل چاپ گردد:

«کتاب حاضر حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته روان شناسی اسلامی است که در سال ۱۳۹۸ در مؤسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت به راهنمایی حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر محمدرضا سالاری فر و مشاوره حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا احمدی

از آن دفاع شده است».

۳. به منظور غنی سازی منابع و مآخذ کتابخانه مؤسسه دو نسخه از آن به کتابخانه و دو نسخه نیز جهت بهره برداری به معاونت پژوهش اهدا خواهد شد.

نام و نام خانوادگی دانش پژوه

امضاء

بسمه تعالی

تعهدنامه اصالت پایان نامه

این جانب **مرتضی کاشانی نژاد** فرزند **حسینعلی** متولد **کاشان** به شماره شناسنامه ۱۰۱۹ صادره از **کاشان** به شماره دانش پژوهی ۹۴۱۱۴۰۰۷ رشته روان شناسی اسلامی متعهد می شوم که مطالب مندرج در این پایان نامه حاصل کار پژوهشی این جانب است و دستاوردهای پژوهشی دیگر آن که در این زمینه از آن ها استفاده شده است مطابق مقررات ارجاع و در فهرست منابع و مآخذ ذکر گردیده است.

این پایان نامه قبلاً برای احراز هیچ مدرک هم سطح یا بالاتر ارائه نشده است. در صورت اثبات تخلف (در هر زمان) مدرک تحصیلی صادر شده توسط موسسه از اعتبار ساقط خواهد شد.

مرتضی کاشانی نژاد

امضاء

تقديم به

ساحت مقدس قطب عالم امکان حضرت ولي عصر عجل الله تعالى فرجه الشريف

و كريمه اهل بيت حضرت فاطمه معصومه سلام الله عليها

الحمد لله على ما انعم، وله الشكر بما اعم...

(حضرت زهرا سلام الله عليها، بحار الانوار ج ۲۹، ص ۲۱۷)

تقدیر و تشکر از

جناب حجه الاسلام والمسلمین دکتر زارعان و دست اندرکاران موسسه آموزش عالی اخلاق و تربیت که بازحات خالصانه خود

زینہ تحصیل حوزویان در رشته های مرتبط با اخلاق و تربیت را فراهم نمودند.

جناب حجه الاسلام والمسلمین دکتر سالاری فروجناب حجه الاسلام والمسلمین دکتر احمدی، اساتید گرامی راهنما و مشاور این پایان

نامه که با تواضع و خیرخواهی، هدایت این پایان نامه را پذیرفتند و نظرات عالمانه و ارزشمندشان بهواره چراغ راهم بود.

همسر گرامی ام که با صبر و همدلی خود زینہ تلاش بی دغدغه مراد این مسیر فراهم نمود.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه آخرت‌نگری با سلامت روان با میانجگری مهارت‌های مقابله‌ای انجام گردید. برای دستیابی به هدف فوق، در یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی، تعداد ۱۲۹ نفر از جوانان دختر و پسر (۱۸ تا ۳۵ سال) شهرستان کاشان با استفاده از روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های سلامت عمومی (گلدبرگ)، آخرت‌نگری (ابراهیمی)، مهارت‌های مقابله‌ای (لازاروس، فولکمن) استفاده شد و داده‌های پژوهش از طریق آزمون‌های همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون خطی و تحلیل مسیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که: همبستگی مثبت و معنادار بین نمره کل مقیاس آخرت‌نگری با نمره کل مقیاس سلامت روان وجود دارد این بدان معناست که هر چه نمرات افراد در مقیاس آخرت‌نگری بیشتر باشد نمره سلامت بیشتر خواهد بود. همچنین نمره کل آخرت‌نگری با زیر مقیاس سلامت روان همبستگی مثبت و معنادار دارد این بدان معناست که با بالا بودن نمره فرد در مقیاس آخرت‌نگری، نمره او در سلامت روان نیز بیشتر خواهد بود. به نظر می‌رسد آخرت‌نگری به عنوان جهت‌گیری فرد در پذیرش زندگی پس از مرگ و تلاش برای فراهم‌سازی مقدمات برای این زندگی منطبق با دستورات الهی، در همین دنیا در تمام ابعاد جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی دارای پیامدهای مثبت بوده و کارکردهای مطلوب‌تر این ابعاد را فراهم می‌سازد.

کلمات کلیدی: سلامت روان، آخرت‌نگری، مهارت‌های مقابله‌ای

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات و مفاهیم	۱
مقدمه	۲
۱-۱. بیان مساله	۴
۲-۱. اهمیت و ضرورت پژوهش	۸
۳-۱. اهداف پژوهش	۹
۱-۳-۱. اهداف کلی	۹
۲-۳-۱. اهداف جزئی	۹
۴-۱. فرضیه‌های پژوهش	۱۰
۱-۴-۱. فرضیه اصلی	۱۰
۲-۴-۱. فرضیه‌های فرعی	۱۰
۵-۱. مفاهیم نظری و عملیاتی پژوهش	۱۰
۱-۵-۱. سلامت روان	۱۰
۲-۵-۱. آخرت نگری	۱۰
۳-۵-۱. مهارت‌های مقابله‌ای	۱۱
فصل دوم: ادبیات و پیشینه پژوهش	۱۲
۱-۲. سلامت روان	۱۳
۱-۱-۲. تعریف لغوی	۱۴
۲-۱-۲. تعریف اصطلاحی	۱۵
۳-۱-۲. شاخص سلامت روان در مکتب اسلام	۲۱
۴-۱-۲. تعریف سلامت روانی از دیدگاه مکاتب روان شناسی	۲۳
۵-۱-۲. شاخص (ملاک) های سلامت روان از دیدگاه روانشناسان	۲۳
۱-۵-۱-۲. زیگموند فروید (۱۸۵۶-۱۹۳۹)	۲۴
۲-۵-۱-۲. کارل. گ. یونگ (۱۸۷۵-۱۹۶۱)	۲۴
۳-۵-۱-۲. آلفرد آدلر (۱۸۷۰-۱۹۳۷)	۲۴
۴-۵-۱-۲. اریک اریکسون (۱۹۰۲-۱۹۹۴)	۲۴
۵-۵-۱-۲. اریک فرام (۱۹۰۰-۱۹۸۰)	۲۴
۶-۵-۱-۲. ویکتور فرانکل (۱۹۰۵-۱۹۹۷)	۲۵
۷-۵-۱-۲. کارل راجرز (۱۹۰۲-۱۹۸۷)	۲۵

۲۵.....	۸-۵-۱-۲. آلبرت آلیس (۱۹۱۳).....
۲۵.....	۹-۵-۱-۲. آلپورت (۱۹۳۷).....
۲۵.....	۱۰-۵-۱-۲. انگل (۱۹۷۷).....
۲۶.....	۱۱-۵-۱-۲. گلدشتاین.....
۲۶.....	۱۲-۵-۱-۲. ونتیز (۱۹۹۵).....
۲۶.....	۶-۱-۲. نقش دین در سلامت روان.....
۲۷.....	۷-۱-۲. ارتباط اعتقادات و سلامت روان.....
۲۹.....	۸-۱-۲. ارتباط دینداری (اعتقادات) با سلامت روان در تحقیقات خارجی.....
۳۱.....	۹-۱-۲. ارتباط دینداری (اعتقادات) با سلامت روان در تحقیقات داخلی.....
۳۴.....	۲-۲. آخرت نگری.....
۳۶.....	۱-۲-۲. تعریف لغوی آخرت.....
۳۷.....	۲-۲-۲. تعریف اصطلاحی آخرت.....
۳۸.....	۳-۲-۲. نگرش.....
۳۹.....	۴-۲-۲. تعریف آخرت نگری.....
۳۹.....	۵-۲-۲. آثار آخرت نگری.....
۴۱.....	۱-۵-۲-۲. حس مسئولیت پذیری و مراقبت دائم.....
۴۱.....	۲-۵-۲-۲. شهامت و شجاعت.....
۴۱.....	۳-۵-۲-۲. اصلاح نگرش انسان به دنیا و بی اعتنایی به جلوه‌های فریبده آن.....
۴۲.....	۴-۵-۲-۲. جهت دهی به رفتارها و انجام رفتارهای صحیح و کاستن از رفتارهای پرخطر.....
۴۲.....	۵-۵-۲-۲. ارضای مطلق خواهی انسان.....
۴۳.....	۶-۵-۲-۲. انگیزه و معنا دادن به زندگی و نجات بخشی از احساس پوچی.....
۴۴.....	۷-۵-۲-۲. کاستن ترس مرضی (اضطراب) از مرگ.....
۴۶.....	۸-۵-۲-۲. بالابردن استقامت روانی در برابر سختی‌ها و مشکلات.....
۴۷.....	۹-۵-۲-۲. مقابله با سوگ از دست دادن عزیزان (داغدیدگی).....
۴۸.....	۱۰-۵-۲-۲. کاهش استرس‌ها و آرامش در برابر مشکلات.....
۵۰.....	۱۱-۵-۲-۲. برطرف کردن فشارهای روانی ناشی از ظلم دیگران.....
۵۱.....	۳-۲. رابطه دین با مهارت‌های مقابله‌ای در تحقیقات خارجی.....
۵۱.....	۴-۲. رابطه دین با مهارت‌های مقابله‌ای در تحقیقات داخلی.....
۵۲.....	۵-۲. مهارت‌های مقابله‌ای.....
۵۳.....	۱-۵-۲. تعریف لغوی.....

۵۴.....	۲-۵-۲. تعریف اصطلاحی.....
۵۶.....	۲-۶. منابع مقابله‌ای.....
۵۶.....	۲-۷. تنیدگی.....
۵۷.....	۲-۷-۱. شیوه‌های مقابله با تنیدگی.....
۵۷.....	۲-۷-۱-۱. مقابله‌های کارآمد.....
۵۷.....	۲-۷-۱-۲. مقابله‌های ناکارآمد.....
۶۴.....	۲-۷-۲. تعدیل‌کننده‌های تنیدگی.....
۶۵.....	۲-۷-۲-۱. نقش عوامل شناختی در تعدیل تنیدگی.....
۶۶.....	۲-۷-۳. مذهب و باورهای اعتقادی افراد و مهارت‌های مقابله‌ای.....
۶۸.....	۲-۷-۴. مدل ارزیابی اسلام در مقابله با تنیدگی.....
۷۱.....	۲-۸. رابطه مهارت‌های مقابله‌ای با سلامت روان در تحقیقات خارجی.....
۷۵.....	۲-۹. رابطه مهارت‌های مقابله‌ای با سلامت روان در تحقیقات داخلی.....
۸۳.....	فصل سوم: روش شناسی پژوهش.....
۸۴.....	۳-۱. طرح پژوهش.....
۸۴.....	۳-۲. روش تحقیق.....
۸۵.....	۳-۳. جامعه آماری.....
۸۵.....	۳-۴. حجم نمونه.....
۸۶.....	۳-۵. روش نمونه‌گیری.....
۸۶.....	۳-۶. ابزار پژوهش.....
۸۷.....	۳-۶-۱. پرسش‌نامه سلامت روان ۲۸ سوالی GHQ.....
۸۸.....	۳-۶-۱-۱. روش تهیه پرسش‌نامه.....
۸۸.....	۳-۶-۱-۲. خرده‌آزمون‌های پرسش‌نامه.....
۸۹.....	۳-۶-۱-۳. بررسی اعتبار پرسش‌نامه.....
۹۰.....	۳-۶-۱-۴. بررسی روایی پرسش‌نامه.....
۹۱.....	۳-۷. روش نمره‌گذاری.....
۹۲.....	۳-۷-۱. پرسشنامه ۴۴ سوالی سنجش آخرت‌نگری بر اساس منابع اسلامی.....
۹۲.....	۳-۷-۱-۱. روش تهیه پرسش‌نامه.....
۹۳.....	۳-۷-۱-۲. محتوای مقیاس.....
۹۳.....	۳-۷-۱-۳. اعتبار و روایی مقیاس.....

۹۴.....	۳-۷-۱-۴. خرده مقیاس ها
۹۵.....	۳-۷-۲. پرسشنامه راهبردهای مقابله‌ای لازاروس
۹۹.....	۳-۸. شیوه تحلیل داده‌ها
۹۹.....	فصل چهارم: یافته‌های پژوهش
۱۰۰.....	۴-۱. یافته‌های توصیفی
۱۰۰.....	۴-۱-۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی شرکت کنندگان
۱۰۰.....	۴-۱-۱-۱. جنسیت
۱۰۱.....	۴-۱-۱-۲. سن
۱۰۲.....	۴-۱-۱-۳. تحصیلات
۱۰۳.....	۴-۱-۱-۴. وضعیت تأهل
۱۰۴.....	۴-۱-۲. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش
۱۰۴.....	۴-۱-۲-۱. سلامت روان
۱۰۶.....	۴-۱-۲-۲. آخرت نگری
۱۰۷.....	۴-۱-۲-۳. مهارت‌های مقابله‌ای
۱۱۰.....	۴-۲. بررسی فرضیه‌های پژوهش
۱۱۰.....	۴-۳. آمار استنباطی
۱۱۰.....	۴-۳-۱. بررسی روابط بین متغیرهای تحقیق
۱۱۹.....	۴-۴. رگرسیون و تحلیل مسیر
۱۱۹.....	۴-۴-۱. رگرسیون سلامت روان با آخرت نگری و مهارت‌های مقابله‌ای
۱۲۷.....	مدل تحلیل مسیر
۱۳۲.....	فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری
۱۳۳.....	۵-۱. بحث در چارچوب (بررسی) فرضیه‌های پژوهش
۱۳۴.....	۵-۱-۱. فرضیه فرعی اول: بین آخرت نگری با سلامت روان رابطه منفی وجود دارد
۱۳۵.....	۵-۱-۲. فرضیه فرعی دوم: بین آخرت نگری با مهارت‌های مقابله‌ای رابطه وجود دارد
۱۳۷.....	۵-۱-۳. فرضیه فرعی سوم: بین مهارت‌های مقابله‌ای با سلامت روان رابطه وجود دارد
۱۴۰.....	۵-۲. نتیجه‌گیری
۱۴۲.....	۵-۳. محدودیت‌های پژوهش
۱۴۳.....	۵-۴. پیشنهادها
۱۴۶.....	فهرست منابع

منابع فارسی	۱۴۶
Error! Bookmark not defined. منابع عربی	
مقالات و پایان نامه‌ها	۱۴۶

فهرست جداول

جدول ۴-۱: جنسیت شرکت کنندگان	۱۰۰
جدول ۴-۲: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گروه سنی	۱۰۱
جدول ۴-۳: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات	۱۰۲
جدول ۴-۴: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت تأهل	۱۰۳
جدول ۴-۵: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت سلامت روان	۱۰۴
جدول ۴-۶: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب خرده مقیاس‌های سلامت روان	۱۰۵
جدول ۴-۸: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت خرده مقیاس‌های آخرت نگرى	۱۰۷
جدول ۴-۹: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت مهارت‌های مقابله‌ای لازاروس	۱۰۷
جدول ۴-۱۰: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب خرده مقیاس‌های مهارت‌های مقابله‌ای	۱۰۹
جدول ۴-۱۱: رابطه بین آخرت نگرى و خرده مقیاس‌ها سلامت روان	۱۱۷
جدول ۴-۱۲: رابطه بین آخرت نگرى و خرده مقیاس‌ها راهبردهای مقابله‌ای لازاروس	۱۱۷
جدول ۴-۱۳: رابطه بین مهارت‌های مقابله و خرده مقیاس‌های سلامت روان	۱۱۸
جدول ۴-۱۴: بررسی رابطه بین متغیرها بر اساس ضریب همبستگی پیرسون	۱۱۰
جدول ۴-۱۵: بررسی رابطه بین آخرت نگرى و خرده مقیاس‌ها راهبردهای مقابله‌ای لازاروس	۱۱۱
جدول ۴-۱۶: رابطه بین آخرت نگرى و خرده مقیاس‌ها سلامت روان	۱۱۱
جدول ۴-۱۷: رابطه بین سلامت روان و خرده مقیاس‌ها مهارت‌های مقابله‌ای لازاروس	۱۱۲
جدول ۴-۱۸: بررسی رابطه بین مهارت‌های مقابله و خرده مقیاس‌های سلامت روان	۱۱۲
جدول ۴-۱۹: رابطه بین مهارت‌های مقابله و سلامت روان با خرده مقیاس‌های آخرت نگرى	۱۱۳
جدول ۴-۲۰: رابطه بین خرده مقیاس‌های مهارت‌های مقابله با خرده مقیاس‌های آخرت نگرى ...	۱۱۴
جدول ۴-۲۱: رابطه بین خرده مقیاس‌های مهارت‌های مقابله با خرده مقیاس‌های سلامت روان	۱۱۵
جدول ۴-۲۲: رابطه بین خرده مقیاس‌های آخرت نگرى با خرده مقیاس‌های سلامت روان	۱۱۶
جدول ۴-۲۳: خلاصه مدل رگرسیون	۱۱۹
جدول ۴-۲۴: آزمون تحلیلی واریانس برای مناسب بودن مدل رگرسیون	۱۱۹
جدول ۴-۲۵: رگرسیون آخرت نگرى و نمره کل مهارت‌های مقابله‌ای	۱۲۰
خلاصه مدل رگرسیون	۱۲۰

- جدول ۴-۲۶: آزمون تحلیلی واریانس برای مناسب بودن مدل رگرسیون..... ۱۲۰
- جدول ۴-۲۷: ضرایب تأثیر ۱۲۱
- جدول ۴-۲۸: رگرسیون سلامت روان با آخرت‌نگری و خرده مقیاس‌های مهارت‌های مقابله‌ای..... ۱۲۱
- جدول ۴-۲۹: آزمون تحلیلی واریانس برای مناسب بودن مدل رگرسیون..... ۱۲۱
- جدول ۴-۳۰: ضرایب تأثیر ۱۲۲
- جدول ۴-۳۱: خلاصه مدل رگرسیون ۱۲۳
- جدول ۴-۳۲: آزمون تحلیلی واریانس برای مناسب بودن مدل رگرسیون..... ۱۲۳
- جدول ۴-۳۲: ضرایب تأثیر ۱۲۳
- جدول ۴-۳۳: خلاصه مدل رگرسیون ۱۲۴
- جدول ۴-۳۴: آزمون تحلیلی واریانس برای مناسب بودن مدل رگرسیون..... ۱۲۴
- جدول ۴-۳۵: ضرایب تأثیر ۱۲۵
- جدول ۴-۳۶: خلاصه مدل رگرسیون ۱۲۵
- جدول ۴-۳۷: آزمون تحلیلی واریانس برای مناسب بودن مدل رگرسیون..... ۱۲۶
- جدول ۴-۳۸: ضرایب تأثیر ۱۲۶